

Vědomí „neintencionální“ (u Lévinase)

Emmanuel Lévinas přednesl jednou výklad, publikovaný snad původně německy, ale otištěný pak ve francouzském znění v knížce François-e Poirié-ho o Lévinasovi v řadě *Qui êtes-vous?* (6511, p. 151nn.; snad to bylo předneseno také v Bernu r. 1983 - viz p. 150.) Nadpis zní: „La conscience non intentionnelle“.

Nechme nyní stranou detailní rozbor toho, jak Lévinas ono ne-intencionální vědomí přesně chápe. To první, co nás napadá, je jakási nedostatečnost onoho rozlišení mezi vědomím intencionálním a vědomím ne-intencionálním, když už pomineme jistou, nicméně závažnou nesnáz, spojenou s přesnějším vymezením toho, jak vůbec může vypadat akt (výkon) vědomí, který by se k ničemu intencionálně nevztahoval. (Na první pohled se snad může zdát, že tu jde o problém terminologický a tedy problém konvence, ale není tomu tak; nebudeme se tím však momentálně zabývat.) Obecně je zvykem chápat vědomí (tj. konkrétní akt vědomí) tak, že je vědomím něčeho, tj. že se k něčemu vztahuje. Vědomí, které by nebylo vědomím ničeho, tj. které by se nevztahovalo k ničemu, by snad mohlo být pouhým pocitem; Husserl by tu ovšem mluvil o intenci jen částečně naplněné nebo nenaplněné. Nás však nutně napadá, že bychom neměli zapomínat na intence „nepředmětné“, které přece nemůžeme prostě zahrnout pod „ne-intence“ (a zase by postrádalo smysl, kdybychom to považovali za otázku pouhé terminologické konvence). Lévinas velmi trefně hned na počátku svého výkladu poukazuje na to, že pro Husserla je „přítomnost“ (présence) naprosto privilegovaná (to ovšem převážně náleží k celé evropské myšlenkové tradici už od dob starých Řeků). Zdá se mi však, že z toho nevyvozuje ten nejdůležitější závěr, totiž že ne-předmětná intence (skutečná, tj. uskutečňovaná jako akt, jako výkon) se vlastně dává k dispozici tomu, co - ještě neuskutečněné - „přichází“, aby se - s pomocí intendujícího ! - stala „jsoucí skutečností“, aby se uskutečnila. Chyba je asi v tom, jak se chce Lévinas bránit proti jistému jakoby samozřejmému předpokladu, že „věci samy“ se nám (našemu vědomí) „dávají“. Jde o rozdíl mezi tím, jak se nám „dávají“ věci jsoucí, a tím, jak k nám přicházejí (a takto se velmi odlišným způsobem „dávají“) „skutečnosti ještě nejsoucí“, ale apelující na nás, abychom napomohli jejich uskutečnění.

(Písek, 050614-1.)